

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete
Examensarbete 15 hp, Termin 6
Vårterminen 2025

Hur upplever individen adoption på ett personligt plan

How the individual experiences adoption on a personal level

Handledare:
Jens Ineland

Författare:
Daniel Karlsson

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Examensarbete, 15 hp

Termin 6, VT -25

Författare: Daniel Karlsson

Handledare: Jens Ineland

Hur upplever individen adoption på ett personligt plan

How the individual experiences adoption on a personal level

SAMMANFATTNING

Syftet med studien är att ta reda på hur adoption regleras i Sveriges lagrum och hur adopterade ser på adoption från ett eget perspektiv. Hälsoaspekter samt synen på identitetskapande i vuxen ålder hos internationellt adopterade i Sverige är också aspekter som studien tar upp. Bakgrunden till studien har sin grund i ett eget intresse baserat på tankar och funderingar utefter min erfarenhet av att själv vara adopterad. Den valda metoden är kvalitativ och utgår från frågeställningar med tre respondenter som alla är i åldern 30-40år. Namnen är fingerade och intervjuerna genomförs på den digitala plattformen Teams. Den valda teorin för undersökningen är Symbolisk interaktionism. Adoption finns tydligt reglerat i svensk lag, där FN:s barnkonvention också ingår som en integrerad del av lagrummet. Barnkonventionens mening och mål är att värna barnets intresse kopplat till adoptionsförfarandet. När det kommer till identitet och hälsa hos respondenterna underlättar det att ha någon att prata med om adoptionen ur olika perspektiv. Samtliga respondenter har erfarenheter av mobbning på grund av ett utmärkande utseende, dock inte kopplat till själva adoptionen. Det råder en samsyn i att mobbning kan uppstå av vitt skilda anledningar och kan drabba vem som helst. När det gäller den mentala hälsan så uppger två av tre respondenter att de inte upplevt problem i någon större grad i förhållande till en naturlig och okomplicerad mental inställning. Intervjupersonerna identifierar sig överlag som svenskar, utseendemässigt däremot så utmärker de sig som annorlunda. De adopterade intervjupersonerna konstaterar överlag att det är positivt att övriga svenskar runt den adopterade personen förstår begreppet adoption bättre än utlandsfödda. Alla respondenter har reflekterat över sitt ursprung samt hur livet kanske hade sett ut om de inte blivit adopterade till Sverige. Det är vanligast att tankar och reflektioner i förhållande till var man kommer ifrån utvecklas först i vuxen ålder.

Nyckelord: Internationell adoption, identitet, anknytning, hälsa

FÖRORD

Studien har för mig varit väldigt lärorik och det har varit intressant att få undersöka hur lagstiftningen skildrar och resonerar kring frågeställningar som rör adoption. Studien har även gett mig insikter i andra individers upplevelser utifrån sig själva, gällande viktiga frågor i anslutning till deras adoption.

Jag vill rikta ett stort och uppriktigt tack till de intervjupersoner som på ett frikostigt och öppet sätt har delgett mig sina livserfarenheter och reflektioner, kring hur det kan upplevas att vara adopterad. Utan era kunskaper och erfarenheter så hade arbetet varit tämligen substanslöst.

Jag önskar även att få ta tillfället i akt att tacka min handledare för värdefull vägledning samt väldigt givande feedback under arbetets gång.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Innehållsförteckning

INLEDNING	5
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	6
1. KUNSKAPSÖVERSIKT	7
1.1 Hur hanteras adoption i de vanligaste lagtexterna	7
1.1.1 Barnkonventionen	7
1.1.2 Föräldrabalken	7
1.1.3 Internationell adoptionsförmedling, lag 1997:192	8
1.1.4 Moderna adoptionsregler	8
1.2 Vilken påverkan kan adoption ha på en persons identitet och hälsa?	8
1.2.1 Anknypningsmönster hos den adopterade gentemot familjerna	9
1.2.2 Adoptionsförfarande och identitet	9
1.2.3 Påverkan av adoption på den mentala hälsan	11
1.2.4 Adoption och dess påverkan av trauma	12
1.2.4 Adoption och mobbning	13
1.3 Hur påverkar interaktionen med andra individer den adopterades identitetsutveckling?	13
1.3.1 Adopterade i parrelationer	13
1.3.2 Att finna sin identitet bland individer med annan härkomst	14
1.3.4 Adopterad och behovet av stöd från familj och vänner	15
2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	15
2.1 Symbolisk interaktionism	15
2.2 Perspektiv på situationen	16
2.3 Språket och socialt samspel	16
2.4 Föränderliga beteenden	17
2.5 Nuet	17
3. METOD OCH MATERIAL	18
3.1 Forskningens struktur	18
3.2 Val av metod	18
3.3 Populationsurvalet	19
3.4 Intervjuguiden och intervjuerna	19
3.5 Litteraturinhämtning	19
4. RESULTAT OCH ANALYS	20
3.1 Identitetsutveckling och hälsa	20
3.2 Det svenska samhällets påverkan	22
3.3 Den biologiska härkomsten och rötternas betydelse	23
5. DISKUSSION	26
LITTERATURFÖRTECKNING	28
BILAGOR	31

INLEDNING

Adoption som fenomen mellan länder är styrt genom internationellt lagrum, som ska syfta till att värna barnets bästa. I FN:s barnkonvention står det tydligt och klart hur adoption ska regleras och styras mellan länder. Ramverket för adoption i Sverige uppdateras kontinuerligt för att möjliggöra att fler grupper ska kunna adoptera. Barnets bästa ska alltid stå i centrum.¹

En betydelsefull aspekt av adoption är hur adoptionen påverkar individen på ett djupare plan. Identiteten kan vara kopplad både till livserfarenheter och utseende. Att komma från ett annat land och hitta sin plats i tillvaron kan vara en komplicerad process. En viktig faktor är att hantera två etniska identiteter och hur man ska förhålla sig till det i samtal med andra människor i ens omgivning.² Familjen som enhet och hur relationer formas genom att skapa gemensamma upplevelser och minnen genom tid, bildar ofta starka band mellan individer. Adoption utökar familjebegreppet, från blodsband till en konstruerad familjrelation. Barn är en vital del av en familj oavsett om det finns biologiska band eller inte. Präglighets kraft är stor, blod behöver inte vara tjockare än vatten.³

Med adoption följer per definition separation, vilket kan medföra ökade hälsorisker för barnet som till exempel otrygga anknytningsmönster. Hur länge det dröjt innan barnet har blivit adopterat och eventuell vistelse på institution, kan ha stor inverkan på barnets mentala hälsa. Det är viktigt att även adoptivföräldrarnas mentala förberedelser och deras mående synliggörs och tas i beaktande.⁴ Även om internationellt adopterade har en förhöjd risk för psykisk ohälsa så upplever ändå de flesta adopterade inte de här problemen. En stor del upplever istället en stabil psykisk hälsa, trots en svår tid i början av livet som kan innefatta negativa allvarliga erfarenheter som till exempel försummelse och övergrepp.⁵ Adoptionen i sig behöver inte utgöra en ökad risk för mobbning men adoptionen kan medföra en risk för marginalisering och exkludering från exempelvis skolan, vilket kan ha sin grund i utseendemässiga skillnader.⁶

Adopterade kan ha en förhöjd risk att uppleva problem i sina parrelationer, vilket kan ha sin grund i en rädsla att tvingas uppleva en separation igen.² Anknytningsystemet hos oss människor är väldigt känsligt och har man upplevt trauma i relation till anknytning i tidig barndom finns risk att uppleva osäkerhet, ångest och undvikande beteenden. Den emotionella ryggsäcken som adopterade inte sällan bär på, är definitivt något som kan påverka relationer genom hela livet. Det krävs medvetenhet och engagemang för att hantera ett sådant bagage, annars kan det skapa relationsrelaterade problem och utmaningar under lång tid framöver.⁷

Min egen relation till de här frågorna kopplade till adoption är naturligtvis subjektiv. Jag har själv en bakgrund som adopterad och tycker därför att det har varit intressant att ta del av forskning på området men framförallt att få höra de andra adopterade berätta om sina upplevelser. Det fanns helt klart en samsyn i flera av de olika perspektiven som återgavs, exempelvis till identitetsbildningen ur ett svenskt perspektiv. Det står helt klart att den som är adopterad får avvara sin bakgrundshistoria i olika hög grad till förmån för att erhålla samtliga nycklar och koder till det nya landet.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syfte:

Syftet med studien är att undersöka hur adoption speglas i Sveriges lagtexter samt hur adopterade individer ser på adoption och hur de upplever sina erfarenheter, hälsa och identitet i vuxen ålder.

Frågeställningar:

1. Hur beskrivs adoption i Sveriges lagtexter?
2. Vilken påverkan kan en adoption ha på en persons identitet och hälsa?
3. Hur påverkar interaktionen med andra individer den adopterades identitetsutveckling?

1. KUNSKAPSÖVERSIKT

1.1 Hur hanteras adoption i de vanligaste lagtexterna

Adoption finns reglerat i internationell lagtext som mynnat ut i regler som länder kommit överens om att följa. Det övergripande syftet med adoption ska vara att ha barnets bästa i tanke och handling. Adoption ska i förekommande fall endast ske med myndigheternas godkännande efter övervägande baserat på all tillgängliga fakta i varje enskilt fall.^{1,8}

FN:s barnkonvention, som handlar om barnets rättigheter, blev godkänd av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige spelade en viktig roll i att skapa konventionen och var bland de första nationerna att godkänna den. I Sverige började konventionen gälla år 1990. Den 1 januari 2020 blev konventionen en del av svensk lag.¹

1.1.1 Barnkonventionen

I enlighet med barnkonventionen så är det viktigt att adoption av ett barn endast godkänns av behöriga myndigheter utefter tillämpliga lagar och förfaranden. All relevant information behöver bedömas för att avgöra om adoptionen kan godkännas, med hänsyn till barnets ställning i förhållande till föräldrar, släktingar och vårdnadshavare. Om det behövs måste de berörda parterna ha lämnat ett informerat samtycke till adoptionen efter att ha fått all nödvändig rådgivning. Det är viktigt att inse att internationell adoption kan utgöra en alternativ metod för att ge omsorg åt ett barn, i de fall där barnet inte kan placeras i ett familjehem, hos en adoptivfamilj eller då barnet inte kan erhålla tillräcklig vård i sitt ursprungsland. Att kunna säkerställa att barn som involveras i internationell adoption åtnjuter skydd och normer som är jämförbara med de som tillämpas vid nationell adoption.^{1,9}

1.1.2 Föräldrabalken

Utefter 2§ 4kap i Föräldrabalken så berättas det om huruvida det finns tillräckliga incitament för att kunna bedöma om en adoption går att genomföra. Det är av stor vikt att ta med barnets behov i beräkningen när det rör adoption samt den sökandes lämplighet att få adoptera. I Föräldrabalkens 3§ 4kap är det barnens rätt att erhålla information samt i tillägg få uttrycka sina funderingar rörande adoptionen. Barnets önskan i anslutning till beslut ska tas med i beräkningen tillsammans med mognad och ålder.⁸

Det förklaras med tydlighet utefter 8§ 4kap att adoption av ett barn absolut inte får genomföras utan att vårdnadshaven ger sitt godkännande. Ett medgivande från den förälder som har fött barnet kan ges först efter att den personen har återhämtat sig ordentligt efter förlossningen av barnet i enlighet med 9§ 4kap. Enligt 14§ konstateras det att om ärendet är riktat mot adoption av minderårig, så är det domstolens roll att informera aktuell socialnämnd som i sin tur ska välja en person som ska hålla i en utredning av adoptionen. Det uppdraget bör ges till socialnämnden i den kommun där barnet har sin bosättning. I de fall där barnet har annan vistelseort än i Sverige, är det socialnämndens ansvar att utreda ärendet där minst en av de blivande adoptionsföräldrarna har sin hemvist. I 21§ 4kap nämns det att den person som har genomgått en adoption ska betraktas som barnet till sina adoptivföräldrar snarare än som barn till sina biologiska föräldrar.⁸

Det adopterade barnet är enligt lag berättigad till att få vetskap gällande sin adoptionsprocess från sina nya vårdnadshavare. Föräldrarna bör informera barnet om hans eller hennes adopterade status så snart det är passande i enlighet med 23§ 4kap.

Vårdnadshavarna för barnet ansvarar för att barnet får den nödvändiga tillsynen utifrån barnets ålder, utvecklingsnivå och andra relevanta omständigheter. Föräldrarna är skyldiga att tillse barnets basala behov och skolgång utefter 2§ 6kap.⁸

1.1.3 Internationell adoptionsförmedling, lag 1997:192

Enligt 2§ så refererar Internationell adoptionsförmedling till en verksamhet vars syfte är att etablera samband mellan de individer som vill adoptera och myndigheter, organisationer, institutioner eller privatpersoner i det land där barnet bor. Denna verksamhet erbjuder även allt nödvändigt stöd för att möjliggöra genomförandet av en adoption. I 3§ beskrivs att adoption av barn från andra länder får endast utföras genom organisationer som är godkända enligt denna lag. I 6a§ beskrivs det att värdlandet för den adopterade tillämpar en lagstiftning gällande adoptioner eller har ett fungerande reglemente för internationell adoption, vilken tar hänsyn till de centrala principerna för internationell adoption som anges i FN:s konvention om barnets rättigheter samt i Haagkonventionen från 1993 avseende skyddet gällande barnen och det gemensamma arbetet rörande adoptionsförfarandet mellan länder. I 8b§ nämns att en behörig organisation är ålagd att noggrant registrera sin aktivitet rörande adoptionen. Registreringen ska redovisa beslut och genomförande av olika fall samt relevanta sakförhållanden som är av vikt. Aktuella uppgifter ska finnas tillgängliga så länge de kan antas vara värdefulla för den person som har förmedlats för adoption eller anhöriga.¹⁰

1.1.4 Moderna adoptionsregler

Regeringen vill uppdatera reglerna kring adoption. Målet är att förbättra barnets rättigheter och skapa en smidigare process som lever upp till höga krav på juridisk säkerhet. Barnets bästa är den viktigaste aspekten när det kommer till adoptionsförfarande. Informationen i anslutning till adoptionen måste barnet få tillgång till samt så är det av stor vikt att barnet får lyfta sina åsikter i förhållande till adoptionsförfarandet. Det kommer att bli ett krav för den som adopterar att informera barnet om att det är adopterat. Reglerna kring adoption ska vara anpassningsbara och tillåta en bedömning baserat på omständigheterna i varje unikt fall. Därför föreslår regeringen i en lagrådsremiss att vissa allmänna begränsningar för att adoptera tas bort. Det finns en ambition att inte endast gifta par ska få adoptera, utan det ska också gälla par i samboförhållanden. Det kommer inte heller att finnas någon begränsning visa vid ålder utan vid adoptionsutredningen ska ålder bara utgöra en del av den sammanlagda bedömningen. För att förbättra hanteringen av adoptionsärenden föreslår regeringen tydligare regler för hur domstolar ska arbeta och en mer effektiv process för att genomföra adoptionsutredningar. Regeringen föreslår dessutom att möjligheterna att automatiskt erkänna adoptionsbeslut från andra länder ska utvidgas. Även för andra internationella adoptionsituationer kommer modernare regler föreslås. Den nya lagen och förändringarna ska börja gälla den 1 juli 2018.^{11,12}

1.2. Vilken påverkan kan adoption ha på en persons identitet och hälsa?

”Vem är jag?” Att besvara frågan kan vara utmanande i sin enkelhet och bära på flera dimensioner. Frågan om just identitet utgör kärnan i konceptet identitet. För den som har utgångspunkten i att vara adopterad och som i tillägg ser ut på ett annorlunda sätt som tyder på ursprung från en annan del av världen finns det ytterligare bitar att sammanfoga i jakten på svaret

än för dem har sin uppväxt tillsammans med sina biologiska föräldrar från den dominerande befolkningen. Sådana individer två perspektiv som familjen utgör. de kom ifrån och den familj där de växer upp. I interaktioner med personer utanför både familjen och den omgivande vänskapskretsen behöver man i tillägg navigera kring två olika etniska identiteter, en kopplad till sin adoptivfamilj andra i relation till ens födelse-land, som okända personer inte sällan lyfter fram i samtal.²

1.2.1 Anknypningsmönster hos den adopterade gentemot familjerna

Begreppet familj, eller relationen mellan barnet och adoptivföräldern, kan utvecklas genom interaktioner mellan medlemmarna i familjen. Vad som definierar en familjegemenskap kan bestå av handlingar som innebär att man tillbringar tid tillsammans. Det kan inkludera gemensamma måltider, att åka på semester tillsammans, och framför allt att dela upplevelser och minnen. Familjebegreppet kan beskrivas som ett medvetet kvalitetsmotiv, snarare än enbart som en företeelse.³

Socialarbetare ämnar ofta försöka identifiera var barnet har sina ursprung, med fokus på familjen som en stabil och fast enhet, samt att barn är en del av en familj. Den föränderliga karaktären av familjen har dock blivit belyst inom sociologin, där det har framhållits att familjen är en socialt konstruerad relation istället för att vara en sluten enhet grundad på biologiska samband.³

Adopterade barn upplever tidig separation från sina vårdnadshavare, vilket medför en ökad risk för att utveckla otrygg samt desorganiserad och desorienterad anknytning. Ju äldre barnet är med utgångspunkt från ett år fyllda, kan barnet uppvisa ett mer osäkert anknytningsmönster än barn som inte har genomgått ett adoptionsförfarande. Anknytningsfokuserade insatser är skapade för att stötta foster- och adoptivföräldrar i att uppfatta och tolka både subtila och tydliga känslomässiga signaler i barnets beteende. Målet är att svara på dessa signaler på ett känsligt, tillmötesgående och konsekvent sätt. Ibland kan detta innebära att reflektera över föräldrarnas egna anknytningshistorik och aktuella känslolägen i relation till anknytning. Skälet till att arbeta med vårdgivarens eget emotionella tillstånd i anknytningsfrågor ses som viktigt, är att det har identifierats som den starkaste indikatorn på huruvida ett fosterbarn kommer att knytas starkt till en fosterförälder.⁴

Påverkade beteendemönster som rör anknytning har föreslagits vara relaterade till allvarliga former av misshandel och vårdbrist. Barn som har tillbringat tid i institutioner, liksom de som adopterats från fosterhem, uppvisar en ökad risk för störningar i anknytningen. Dessutom har längden på vistelsen i en institution rapporterats ha en koppling till symptom relaterade till anknytning.¹³

1.2.2 Adoptionsförfarande och identitet

Diskussionen kring internationella barnadoptioner har centrerat sig kring pengaflödet kopplat till adoptionerna inte minst gällande korrupktion, vilket har lett somliga att kräva ett totalt stopp för internationella adoptioner. Från flera håll har internationell adoption mött kraftig kritik. Även till och med kallat internationell barnadoption likvärdigt som jämförelse till "trafficking" eller "penningtvätt." Å andra sidan har det funnits de som argumenterat för att internationell barnadoption svarar mot de adopterade barnens rättigheter till en god omvårdnad och att få komma till ett kärleksfullt hem som optimerar chanserna till ett hälsosamt och meningsfullt liv. Avhängigt de dilemman som omger transnationella adoptioner kvarstår det som oklart

om barn verkligen drar nytta av politisk riktning som antingen stöttar eller limiterar internationella adoptioner.¹⁴

Det är troligt att processen att forma sin identitet är mer komplicerad för adopterade än för de som inte är adopterade. Att ha både biologiska föräldrar, adoptivföräldrar och att vara utan information i anslutning till sina biologiska rötter samt i vidare mening lära känna sig själv som en individ som blivit adopterad är samtliga delar av öppenhet och att växa upp som adopterad. Att hitta sin identitet innebär en aktiv och kontinuerlig process som har som mål att återspegla den verkliga tillvaron, som är såväl i ett samspel och social kontext. Identitet bör således inte ses som en oföränderlig egenskap som någon besitter, mer som en aktivitet som utförs. Det är inget självändamål att lösa alla frågor, det handlar om goda insatser genom tid för att skapa möjligheter till utveckling. En betydande nivå av transparens har en gynnsam effekt på identitetsutvecklingen hos adoptivbarn. Forskningen betonar att det är av betydelse för utvecklingen av identitet att förstå skälen bakom adoptionen, att kunna identifiera likheter med andra och att ha insikt om sitt ursprung. Den här informationen kan bli lättare tillgänglig genom en omfattande delning av livshistoria. Att kommunicera positivt om adoption inom adoptivfamiljen och adoptivföräldrarnas önskan att dela information, att vara kommunikativt öppna, har visat sig ha en gynnsam inverkan på skapandet av identitet.¹⁵

I en studie genom tid av ungdomar samt unga vuxna som har blivit internationellt adopterade visade det sig att många tonåringar ofta tänker på sina biologiska föräldrar och nästan halva antalet adopterade söker aktivt kunskap i relation till dem. Ungefär en tredjedel av ungdomarna och hälften av den vuxna angav att de upplevde svårigheter att diskutera detta ämne med sina adoptivföräldrar. Många adopterade formar en enkel svensk etnisk identitet, men de måste också, från en tidig ålder, hantera den icke-svenska etniciteten som ofta påminns om dem av sin omgivning. De unga individer som inte har skapat en tydlig svensk etnisk identitet rapporterade om sämre psykiskt mående och lägre självkänsla enligt denna forskning. Frigörelseperioden som inträffar när ungdomar lämnar uppväxtemmet beskrivs som en speciell utmaning för adopterade som har en tyngre belastning av traumatisk erfarenhet från tiden före adoptionen.²

Adoptivföräldrar behöver ha en välavvägd inställning där de stöttar barnets kulturella bakgrund, men de ska inte fokusera på olikheterna så mycket att barnet hamnar utanför familjen eller samhället. Öppen kommunikation refererar till hur individer inom en adoptivfamilj diskuterar och undersöker betydelsen av adoption. Det kan ske genom samtal relaterade till adoption och är beroende av familjemedlemmarnas komfortnivå i att diskutera den biologiska familjen. Det omfattar även möjligheten till kommunikation med den biologiska familjen. Således handlar öppen kommunikation om vilken kapacitet adoptivfamiljens medlemmar besitter och deras vilja att diskutera adoption.¹⁵

Utvecklingen av etnisk identitet kan vara mer komplicerad för barn som internationellt adopterats. Inte alla dessa barn, som är transrasiala, utforskar sin etniska bakgrund. Vissa kan helt förneka sitt arv, vilket kan leda till svårigheter i deras anpassning. Andra kan istället ha en stark känsla av stolthet kopplad till sin etnicitet, vilket bidrar till ett bättre subjektivt välbefinnande. Det finns även de som överbetonar sin etniska kultur men har en låg känsla av nationell tillhörighet och därmed låg självkänsla. Olika modeller som förespråkar en balanserad syn på adoptionsrelaterade skillnader inom familjer erbjuder en passande teoretisk grund för att studera förhållandet mellan etnisk identitet och psykiskt välbefinnande hos internationellt adopterade.¹⁶

I kontrast till personer som har en svag etnisk identitet, kan en stark etnisk identitet förbereda de adopterade att hantera rasdiskriminering och fördomar i ett samhälle där rasmedvetenhet finns. Det kan dessutom göra att de adopterade känner sig mindre utestängda och ökar deras välmående. Men efter en viss nivå kan det bli oklart om en hög etnisk identitet är gynnsam för dessa adopterade. De som sätter en överdriven fokus på frågor rörande etnisk identitet kan investera tid och energi i att knyta vänskapsband med personer som delar deras etniska bakgrund, lära sig sitt hemspråk, besöka sitt ursprungsland, fundera över sina anhöriga samt bakgrund i hänseende till adoptionen och i tillägg skaffa sig kunskap om sitt födelseland. Att engagera sig i dessa identitetsfrågor har visat sig vara kopplat till en ökning av beteendeproblem hos svenska internationellt adopterade individer. Trots att begreppet överdriven betoning inte har bekräftats empiriskt bland internationellt adopterade i USA, förväntas det att en stark fokusering på frågor gällande etnisk identitet kan vara skadlig för den övergripande psykiska hälsan hos adopterade personer.¹⁶

1.2.3 Påverkan av adoption på den mentala hälsan

I en forskningsrapport med Socialstyrelsen som mottagande myndighet ingick över 11000 barn med adoptionsbakgrund från utomeuropeiska länder, med ett åldersspann på 16-25år. Dessa adopterade relaterades till biologiska barn i förhållande till deras adoptivföräldrar, invandrare samt övriga i jämförelsen avseende åldersgrupp. Resultaten visade att de internationellt adopterade hade tre till fyra gånger högre risk att ha försökt ta sitt liv eller haft försök som ledde till suicid samt till sjukhusvård. Deras risk för att behöva sjukhusvård relaterat till psykisk sjukdom var tre gånger högre och de hade mer än dubbelt så hög risk för missbruksproblematik och brott i jämförelse med personer födda i Sverige i samma ålder, som inte hade en bakgrund av att vara adopterad. Bland de männen som var adopterade hade 3,5 % varit inlagda för psykiatrisk vård på sjukhus medan endast 1,2 % i den svenska befolkningen hade haft samma erfarenhet. För kvinnor med adoptionshistoria uppgick siffran till 4,0% visa vid 1,7% i den grupp kvinnor med härkomst från Sverige. Adopterade som hade kommit till Sverige efter att de fyllt fyra år och de som hade sitt ursprung i Sydamerika visade något högre risker för både psykisk vård och kriminalitet än de som hade adopterats i yngre ålder eller hade asiatiskt ursprung.²

Sjukdom undersöktes även i relation till de inkomster som orsakas av hälsoproblem, sjukpension, ersättning för funktionsnedsättning och långvarig sjukskrivning. De här faktorerna accelererade till nästan dubbelt så hög förekomst hos de adopterade med internationell härkomst. Att anlända till Sverige för adoption avseende åldern 4–6 år kom att resultera även i den här studien med en högre risk för sjukdom samt högre sannolikhet för att vara beroende socialbidrag i kombination med bristfällig utbildning. Den förhöjda risken för självmord bland nationellt adopterade i Sverige beror troligtvis främst på en ärftlig benägenhet för psykisk ohälsa.²

Betydligt mindre information finns tillgänglig om de faktorer som bidrar till personlig motståndskraft. Även om motståndskraft ofta anges som en avgörande aspekt för att förstå varför de flesta adopterade barn och tonåringar fungerar bra, inkluderas den sällan i forskningen. Olika nivåer av motståndskraft kan vara en av faktorerna som förklarar de varierande resultaten i studier kring den psykiska hälsan hos adopterade ungdomar.⁵

Unga individer med en historia innehållande adoption gav tecken på utåtagerande problem i förhållande till sina svenskfödda medborgare. I kontrast fanns det inga signifikanta skillnader i relation till internaliserande problem mellan adopterade och deras kamrater. Vid mätningar av mer allvarliga utfall visade det sig att internationellt adopterade hade en risk för självmordsförsök och dödsfall som var 3-4 gånger högre, liksom risken för att bli inlagda på psykiatriska sjukhus, sett i relation till den generella befolkningen. Men även om det finns tecken på en ökad risk för psykiska svårigheter bland internationellt adopterade, upplever de flesta ungdomar som har blivit adopterade inte dessa problem. En stor del av de adopterade uppvisar en stabil psykisk hälsa, trots att många har haft en utmanande början på livet, präglad av negativa erfarenheter såsom institutionalisering, försummelse och övergrepp.⁵

I två jämförande grupper uppvisade de potentiella adopterade barnen liknande tidiga egenskaper som sina biologiska jämförelsebarn, trots att de placerades i mer gynnsamma sociala adoptivhem. En senare analys som sträckte sig fram till medelåldern visade på få skillnader mellan dessa grupper avseende tecken på fysisk eller mental hälsa. Uppfostran i ett adoptivhem kan erbjuda skyddande fördelar mot internaliserande problem, men kanske inte har samma grad av skydd när det gäller externaliserande beteenden. Ett betydande antal forskningsstudier har nu redovisat resultat rörande utvecklingen av adopterade barn. Generellt sett är kognitiva färdigheter och skolprestationer ofta positiva, men metaanalyser visar på en ökad sårbarhet gällande psykisk hälsa både under barndomen och i vuxenlivet.⁵

1.2.4 Adoption och dess påverkan av trauma

Definitionen av trauma beskrivs som en eller flera olika situationer där en person upplever fysiska eller psykiska skadliga händelser som därefter får bestående konsekvenser för den fysiska, mentala samt känslomässiga hälsan. Ibland kan de uppträda direkt eller ta längre tid innan de visar sig. Vid adoption läggs fokus på de långsiktiga konsekvenserna av livets motgångar hos individen, speciellt interpersonliga trauman samt obalanser i känslor, relationer och självkänsla. Oavsett om barnen blev placerade vid födseln eller något senare under sin barndom, var syftet med adoption att skapa en permanent och omhändertagande familjemiljö där barnens behov av fysisk vård, emotionellt stöd, relationer och utbildning kunde tillgodoses. I många situationer betraktades adoption även som en chans för barnen att återhämta sig från negativa och ibland traumatiska upplevelser de gått igenom innan placeringen. Adoption som en intervention som sätter barnet i fokus har varit grundläggande för policy och praktik inom den sociala barnvården ända sedan dess. Att vara adopterad är någonting stort och komplext. Hur olika barn hanterar de här erfarenheterna varierar i förhållande till svåra upplevelser i tidig barndom, som kan skapa svårigheter att uppnå en stabil och trygg självbild. Miljön efter att ha blivit adopterad är mycket viktig för att lyckas med återhämtningen. En familjemiljö som är stabil, där föräldrar uppmuntrar åldersadekvata beteenden, där föräldrarna har en trygg inställning till anknytning, och där det finns varma och omtänksamma relationer mellan föräldrar och barn, ger så gott som alltid en bättre livskvalité och som följd till det en bättre utvecklingspotential.¹⁷

1.2.4 Adoption och mobbning

När ett barn genomgår en adoption, oavsett om det sker inom landet eller internationellt och utan hänsyn till ålder, utgör skolgången en av de mest betydande utmaningarna barnet står inför. Resultaten indikerar att inhemska adoptivbarn oftare utsätts för mobbning, medan internationella adoptivbarn inte uppvisar några signifikanta skillnader jämfört med barn som inte är adopterade. Å andra sidan är relationen mellan mobbning och välbefinnande i stort sett likartad för både adopterade och icke-adopterade grupper. Detta tyder på att själva adoptionen i sig troligen inte utgör en riskfaktor för mobbning, det kan istället vara de specifika omständigheterna kopplade till varje typ av adoption som ökar risken för ungdomarna. Adoption kan skapa en distinktion såväl utseendemässigt mellan adopterade, deras föräldrar och människor i deras direkta omgivning, vilket riskerar att resultera i marginalisering och utestängning av de här barnen från skolan. Tidigare studier har påvisat att mobbning påverkar både pojkars och flickors välbefinnande i stor utsträckning, vilket resulterar i en ökad förekomst av psykiatriska symptom samt självmordstankar bland de drabbade. De som utsätts för mobbning är den grupp som upplever de mest allvarliga psykiska konsekvenserna även i vuxenlivet.⁶

1.3 Hur påverkar interaktionen med andra individer den adopterades identitetsutveckling?

Under de inledande åren av internationell adoption till Norden uttryckte relevanta myndigheter i både Norge och Sverige först oro över att anpassningen skulle kunna bli utmanande för barn med ett avvikande utseende. I en svensk rapport från 1967 framhölls exempelvis: "Barnet löper en mycket stor risk att växa upp som en särpling, vilket lätt kan leda till komplikationer." Om barnet har ett tydligt annorlunda utseende jämfört med sin omgivning, finns det en risk för svårigheter i vuxenlivet när det gäller att hitta en partner. Det är sant att Sveriges befolkning var betydligt mer etniskt homogen 1967 än vad den är idag; ändå tyder flera svenska studier från 2000-talet på att den oro som nämndes då fortfarande är relevant. Flera mindre intervjustudier i Sverige visar bland annat att majoriteten av adopterade personer med ursprung utanför Europa har blivit utsatta för former av rasism eller diskriminering. Adopterade individer och deras familjer har delat erfarenheter om särbehandling under barndomen och skolåren, utförd både av andra barn samt lärare och vårdnadshavare. Under tonåren och tidig vuxenhet är det vanligt förekommande att dessa adoptera behandlas nedlåtande på liknande sätt som invandrare eller flyktingar utan europeisk bakgrund.²

1.3.1 Adopterade i parrelationer

Nationellt adopterade individer upplever oftare problem i sina romantiska relationer jämfört med andra. Vissa studier har försökt belysa detta fenomen genom ett psykologiskt anknytningsperspektiv, där utmaningar inom parrelationen kan kopplas till en rädsla för att bli övergiven igen.²

Forskare inom samhällsvetenskapen har identifierat ett fenomen benämnt "homogami", vilket innebär att individer ofta föredrar partners som liknar dem själva, både när det gäller fysiska egenskaper såsom kroppslängd och även i aspekter som personlighet och utbildningsnivå. Trots att denna regel principiellt bör gälla över sociala klasser och etniska gränser i moderna urbaniserade samhällen, har studier visat på undantag där detta inte nödvändigtvis stämmer. Exempelvis

indikerar forskning från Sverige att personer med lägre utbildning samt de med annat ursprung än svenskt är mindre benägna att ingå äktenskap jämfört med andra grupper.²

Anknytning är en viktig del i skapandet av intima relationer, där det kan få mycket negativa konsekvenser för individens funktionella anknytningssystem. Adopterade individer kan därmed ha en högre risk att uppleva otrygg anknytning i vuxenlivet jämfört med icke-adopterade. Kliniska observationer visar att adopterade ofta bär på "emotionellt bagage" från sin barndom, relaterat till känslor av övergivenhet, engagemang och intimitet, vilket ibland återspeglas i deras vuxna relationer. Anknytningen, framför allt till modern, utgör en grundläggande aspekt av en hälsosam känslomässig utveckling. En brist på förmåga att skapa sådana relationer kan leda till bestående psykologiska och relationsproblem under hela livet för individen.⁷

Adoption kan utgöra en riskfaktor för otrygg anknytning i vuxenlivet, vilket gör adopterade personer mer benägna att utveckla negativa relationella attityder och uppleva svårigheter som känslor av osäkerhet, ångest och undvikande beteenden. Trots att den kvantitativa studien som undersökte äktenskaplig tillfredsställelse inte visade på några signifikanta skillnader mellan adopterade och icke-adopterade individer, bidrog de kvalitativa studierna med djupgående insikter från deltagarna angående deras tendens att undvika interpersonell närhet samt problem med tillit och engagemang i intima relationer. Dessa kvalitativa fynd tyder på att respondenterna ansåg adoptionen vara en faktor som påverkat deras möjligheter till sunda intima relationer eller rentav orsaken bakom dessa svårigheter.⁷

1.3.2 Att finna sin identitet bland individer med annan härkomst

Transrasiala adoptivbarn, oftast barn med annan hudfärg som tas omhand av vita föräldrar, möter en rad utmaningar som sträcker sig bortom de problem som gäller för adoptivbarn inom samma ras. Dessa inkluderar att se fysiskt annorlunda ut i jämförelse med sina adoptivfamiljer, vänner och det samhälle de lever i, hantera upplevelser av rasism samt utveckla positiva identiteter kopplade till deras ras och etnicitet. Motståndskraft bör ses som en dynamisk process snarare än en isolerad egenskap. Med ett fokus mot att kunna komma över bakslag i tillvaron. Många adopterade individer visar på denna utveckling i sina liv, där de går från tidiga trauman och förluster till att bygga meningsfulla och läkande vägar, samtidigt som de navigerar genom olika kulturer och länder.¹⁸

Grundprinciperna för motståndskraft reflekterar tidigare modeller av stress och coping kopplade till anpassning vid adoption. Det belyser de potentiella upplevelserna av förlust som kan förekomma i samband med adoption samt den adopterades sätt att bedöma dessa erfarenheter. Särskilt framhävs hur vissa strategier, vilka syftar till att undvika negativa känslor relaterade till adoption, kan leda till ökade psykologiska besvär. En mer nyligen genomförd studie stödjer idén att acceptans, istället för undvikande, av tankar och känslor kring adoptionsprocessen är en indikator på flera aspekter av psykologiskt välbefinnande.¹⁸

I en sydkoreans studie så beskrivs att internationellt adopterade individer tenderar att stöta på identitetskriser under sin uppväxt, vilket ofta beror på skillnader i utseende och etnisk bakgrund jämfört med sina familjemedlemmar. En betydande andel av de internationellt adopterade från Sydkorea har rapporterat känslor av identitetsförvirring. Dessa sydkoreanska adopterade i USA anger även att de genomgår emotionella prövningar när de försöker navigera sina särskilda etniska och rasliga erfarenheter inom både familjestrukturen, den koreanska gemenskapen samt det bredare samhället, vilket kan leda till kulturella identitetskonflikter.¹⁹

1.3.4 Adopterad och behovet av stöd från familj och vänner

Socialt stöd är av stor betydelse för att lindra den adopterades känsla av lidande. Speciellt har stöd från familj och vänner visat sig ha en stark koppling till ökat välbefinnande hos adoptivfamiljer under adoptionsprocessen, samt skydda adopterade med omfattande socialt nätverk mot de negativa effekterna av diskriminering. Begreppet socialt stöd hänvisar till möjligheten att få hjälp och omtanke från personer i ens nätverk, exempelvis familjemedlemmar, vänner och kamratgrupper, vilket har identifierats som centralt för adopterades känsla av välbefinnande. Familjedynamik utgör en avgörande faktor för hur bra adoptivbarn anpassar sig. Anknytningen mellan adoptivföräldrar och barn påverkar den psykosociala anpassningen samt livstillfredsställelsen hos vuxna som blivit adopterade, dessutom kan tidig anknytning under tonåren signifikant påverka deras uppfattningar om sin adoption som vuxna.¹⁹

Att vara gift relateras också positivt till livstillfredsställelse bland vuxna adopterade individer. Vidare spelar vänskapsrelationer en viktig roll när det kommer till socialt stöd, antalet nära vänner korrelerar tydligt med livstillfredsställelsen hos internationellt adopterade från Sydkorea. Trots detta tyder forskning på att adopterade ofta upplever mindre support från sina familjer och vänner jämfört med icke-adopterade individer. En studie riktad mot internationellt adopterade sydkoreaner visade att nästan två tredjedelar hade stött på svårigheter i sina vänskapliga relationer relaterat till sin ras eller status som adopterad.¹⁹

2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

2.1 Symbolisk interaktionism

Teorin i samband med inriktningen ”Adoption och hur individen upplever det på ett personligt plan” har resulterat i symbolisk interaktionism. En viktig hörnsten i teoribildningen är att den bör beskrivas i obestämd form, då det finns flera termer och begrepp som är närliggande utan att vara detsamma. Själva teorin har inget att göra med politik eller religiös inriktning utan endast ett perspektiv med en utgångspunkt för att analysera vår verklighet som sociala individer.²⁰

Innebörden av symbolisk interaktionism kan vara ett sätt att se och någonting att utgå från, som kan användas för att analysera och förstå vår sociala verklighet. Teorin är användbar alltifrån hur vi tolkar samhället som vi lever i, ner till individnivå. Det handlar om en förståelse av våra tankemönster och handlingar. Syftet med teorin kan delas upp i två delar, till exempel som ett allmänt teoretiskt synsätt i hur vi studerar såväl samhälle som dess innefattande grupper av människor. Den andra delen syftar till hur vi stegvis utvecklas till alltmer sociala individer och vilket handlingsutrymme vi skapar och använder oss av i olika lägen och situationer. Det teoretiska perspektivet innefattar flera fundamentala tankegångar rörande verkligheten. I grunden handlar det egentligen om att skapa en förståelse för den sociala verkligheten som studeras närmare och inte så mycket om att förklara samt förutsäga. Några fler viktiga punkter är att definiera situationen, att allt samspel mellan individer är socialt betingat och att interaktionen sker med användning av symboler. Vidare är individen aktiv och beteende samt närvaro sker i nuet.²⁰

2.2 Perspektiv på situationen

Det finns en term inom symbolisk interaktionism som lyder „Definitionen av situationen“, vilket innebär att om människor definierar en situation som verklig så är den det även i konsekvenserna. En följdverkan är att personens verklighet också formar beteendet som personen uppvisar. Det ska tilläggas att det är individuellt i hur vi agerar gentemot varandra och inför oss själva. Möjligheten finns ofta att omdefiniera för att få personen att anta ett annat perspektiv i förhållande till exempel en livssituation. Det handlar inte endast om vilka man socialiserar med, utan det finns ett helhetsperspektiv på situationen som personen befinner sig i. Hur vi mår och vår hälsa utgör en del av situationsbilden samt omgivande faktorer som väder och temperatur. Var situationen utspelar sig samt i vilken gruppsammanställning, utgör läget för individen. Vidare kan man konstatera att allt vi upplever är subjektivt. Samtidigt skapar helheten en viss objektivitet rörande den sociala verkligheten. Objektiviteten skapas genom att vi kollektivt använder oss av gemensamma namn på händelser, samt att vi till viss del delar åsikter om deras aktualitet och betydelse. Ett bra exempel är familjebegreppet, där det finns en samsyn i vad en familj är samtidigt så varierar svaren betydligt mer vilka som familjen består av. Definitionen av en familj förstår de flesta men det finns också en stor individuell skillnad i vilken betydelse den har för oss på ett personligt plan.²⁰

2.3 Språket och socialt samspel

Språket formas genom hela vår uppväxt, där våra ljud fylls med mening som blir till symboler. Samtidigt så måste ljuden och så småningom orden finna ett sammanhang och en mening, såväl individuellt som hos människorna som omger oss. En viktig komponent är tonvikten mot att vi handlar och är aktiva gentemot människor som omger oss.²⁰

Social interaktion är en viktig och grundläggande del i teoribildningen som utgör symbolisk interaktionism. Det är ett sätt att tolka hur ett socialt sammanhang skapas mellan individer. Det är hur vi kommunicerar med varandra som formar anknytningsformer mellan människor. Att interagera är att skapa ett samtal, där samtalet inte endast består av ord utan inte minst av kroppsspråket som inkluderar minspel, handrörelser och övrig kroppshållning. Interaktion mellan människor är något som sker kontinuerligt i åtskilliga sammanhang, så som djupa samtal med en nära vän, familjemedlem eller när vi ska köpa något i butiken. I tillägg är något som inte är en social situation också en fråga om att vi interagerar. Även om vi underlåter att göra något i en situation där det finns en förväntan om att vi ska uttrycka något eller utföra en handling, är också en fråga om att interagera. Inte minst när vi talar med oss själva eller tänker interagerar vi med oss själva. En viktig del med interaktionen med oss själva är att vi behöver ett språk för att skapa interaktionen, även musik och färger kan utgöra symboler. En diskussion på ett för oss främmande språk innebär en tydlig begränsning i hur klokt vi kan uttrycka oss, jämfört med vårt eget språk. Vårt sätt att kommunicera det vi vill och känner är avhängt av vår möjlighet att använda vårt språk i interaktionen med andra.²⁰

2.4 Föränderliga beteenden

Aktivitet är någonting som styr oss samt att vi uppvisar ett beteende mot omgivningen med grunden i att vi är sociala varelser. Vi är med i en ständig pågående process, inget är statiskt utan allt är dynamiskt. Förändring är ett ledord i våra liv. Vad som utmärker symbolisk interaktionism gentemot andra perspektiv inom samhälle och beteendevetenskaperna, är föränderlighet. Medan andra teorier mer fokuserar på ett antal egenskaper som är rigida, till exempel om någon är intelligent, dominant eller neurotiker. Vår aktuella teori menar att vi istället till exempel kan bete oss neurotiskt i en given situation eller att någon är dominant, det handlar därmed om beteenden och hur vi går tillväga. Vad som formar oss som individer är i stor grad våra handlingar genom tid och rum. En vital faktor för vårt beteende är vårt språk, det är alltså språket som driver fram vår tanke.²⁰

2.5 Nuet

Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism så skapas situationsbilder och relationer byggs i nuet. Relationer är en kontinuerlig process som skapar band mellan individer i en familj. Vi glömmer inte händelser och situationer mellan individer. Samtidigt kan upplevelser av situationer om det aktualiseras blekna bort genom tid. Det handlar om upplevelser som ändå finns kvar som byggstenar i hur våra familjerelationer ser ut och formar sig genom tiden som tillbringas tillsammans. Det finns en tanke om att det glömda finns kvar som en del av oss samt är med och styr den utvecklingsprocess som vi människor aktivt deltar i. Det som vi har glömt finns ändå kvar i själ och sinne. Vår initiala socialiseringsprocess som barn samt tillhörande livserfarenheter formar inte våra handlingar, dock använder vi oss av våra tidigare erfarenheter i hur vi handlar i nuet. Livet är en lång utvecklingsprocess där vi bygger på tidigare förvärvade erfarenheter och kunskaper kontinuerligt.²⁰

3. METOD OCH MATERIAL

3.1 Forskningens struktur

Examensarbetet „Hur upplever individen adoption på ett personligt plan” skrevs under vårterminen 2025. Arbetsgången för examensarbetet genomfördes enligt följande steg:

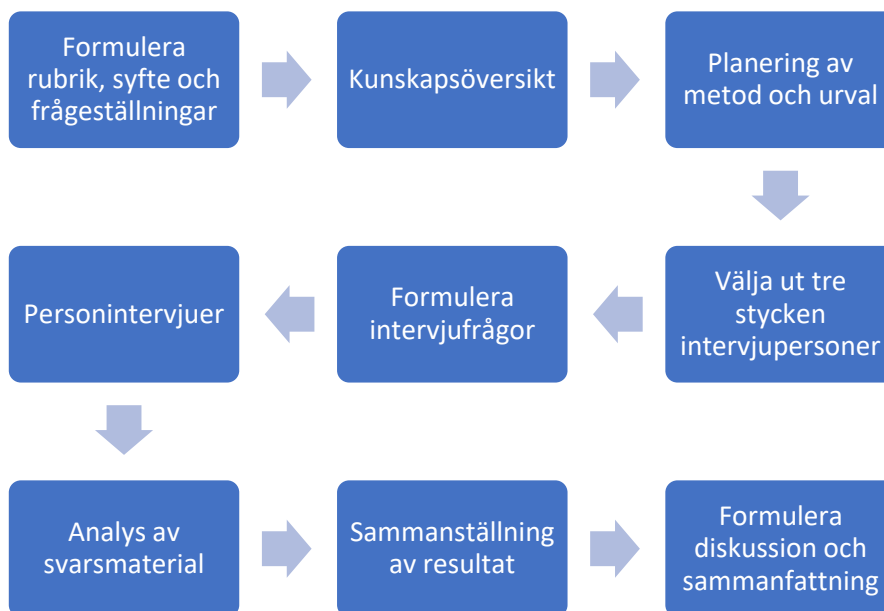

Fig. 1 Arbetschema för examensarbetet

3.2 Val av metod

Min ambition är att belysa adopterades upplevelser, syn på identitet samt deras mående med utgångspunkten i deras erfarenheter som adopterade. Tillvägagångssättet som jag har valt är kvalitativ metod, baserat på intervjuer. Med hjälp av intervjuer så vill jag få ta del av de adopterades verklighetsbild ur ett subjektivt perspektiv. Jag är intresserad av de enskilda livserfarenheterna, där jag inser att någon absolut sanning inte kommer kunna framställas. Min utgångspunkt med frågorna ställda till respondenterna har varit hur de upplever sin syn på sig själva och attityder i förhållande till det, där de fritt har fått utveckla idéer och tankar baserat på företeelsen att vara adopterad. När det handlar om livshistorieintervjuer består berättelserna av människors individuella syn på och beskrivningar av sin livshistoria. Vilket ska syfta till att få en inblick i den andres upplevelser och situation. En framträdande bild är att förmedla alternativa perspektiv på en social tillvaro, som synliggör olika frågeställningar kopplat till respondenternas olika svar. Ytterligare en viktig del är att det handlar om att sanningen utgår från respondentens klara perspektiv utifrån sin egen erfarenhet.²¹

När det kommer till intervjuer så finns det flera olika intervjumodeller, vilket innebär strukturerade, semistrukturerade och ostrukturerade intervjuer. Det kan dock vara väldigt svårt eller om ens nödvändigt att göra gränsdragningar visa vid olika intervjutyper. Det kan vara ganska flytande i hur man väljer att gå tillväga.²¹ Jag använder mig av semistrukturerade intervjuer med ett visst mått av styrning av frågorna och att få viss styrning på uppsatsens vidd. Det fanns därmed möjlighet för respondenterna att fritt utveckla tankar och funderingar. Frågorna delades in i ett antal teman utefter bakgrundshistoria, identitet, interaktion med andra människor samt hälsa.

3.3 Populationsurvalet

I studien används ändamålsenligt urval, då studien ska handla om en homogen grupp där syftet få inblick och information om den valda gruppen. Deltagarna i studien har alltså inte valts ut slumpmässigt. Samtidigt har det varit en målsättning att hitta respondenter med olika erfarenheter av ämnet. Ett tillvägagångssätt för att hitta rätt personer till studien är att de verkligen har erfarenhet av det valda ämnet för studien.²² Vid valet av respondenter valdes internationellt adopterade kvinnor och män med en åldersgräns på över 30 år, då det har varit viktigt att få personer med livserfarenhet samt därtill möjlighet till djupare reflektioner. Jag har medvetet valt individer som i tillägg till att vara adopterad synligt utmärker sig gentemot det stora antalet individer i samhället. Anledningen har varit att somliga ställda frågor har varit inriktade på just utseende, bemötande och identitet.

3.4 Intervjuguiden och intervjuerna

En intervjuguide syftar till att skapa en tydlig ram för de valda frågorna, där den ska vara ett stöd utan att ta uppmärksamheten från intervjusammanhanget. Frågorna bör således vara enkelt och tydligt formulerade. Ett semistrukturerat upplägg skapar en frihet för respondenterna att diskutera runt frågeställningarna, under förutsättning att inriktningen stannar inom det valda ämnet.²² Intervjun består av fyra huvudteman: Bakgrundshistoria, Identitet och hälsa samt relationen till andra människor. Vidare utformades öppna frågor som gav underlag till djupare tankar och resonemang. Under intervjun ställdes inte så många följdfrågor, då min ambition var att inte avbryta eller störa respondenterna i sina resonemang. Min attityd bottnade i att respondenterna själva har en klar bild av sin situation. Intervjuerna föregicks av en samtyckesblankett som respondenterna skrivit under, där de samtycker till personuppgiftsbehandling. Vidare kan intervjupersonen kontakta kursansvarig institution om ytterligare frågor. Intervjusvaren sammanställdes därefter in under tre underrubriker vilka var: Identitetsutveckling och hälsa, samhällets påverkan samt biologisk härkomst och rötternas betydelse.

Intervjuerna hölls i det digitala forumet Teams, vilket upprätthåller den viktiga aspekten av GDPR och möjliggör samtal med ljud och bild. I Teams kan intervjuerna spelas in under säkra former samt transkriberas. Med teknikens hjälp så kan respondenten sitta i sin hemmamiljö, förutsatt att det är lugnt och ostört kan det skapa en mer personlig och avslappnad atmosfär och inte så formellt och uppstyrt som till exempel på en arbetsplats. En målbild för intervjun kan vara att inte lyfta fram sig själv så mycket utan att fokus ligger på intervjupersonen.²¹

3.5 Litteraturinhämtning

I anspråk att hitta för ämnet aktuell forskning gällande internationell adoption så har en avgränsning gjort gentemot nationella adoptioner. I tillägg valdes även artiklar bort som var inriktade mot föräldraperspektivet, då studien fokus och val av respondenter har syftats till att belysa de adopterades egna erfarenheter. Ambitionen har varit att hitta relevant information för det valda ämnet, där artiklarna ska vara granskade enligt peer reviewed med en avgränsning inom tidsintervallet 2015-2025. Några av de databaser som har använts är Google scholar, Swepub, Wiley online library, Elsevier, PubMed och Taylor & Francis. Aktuella sökord för att hitta relevant information och som ram för studien har varit följande: Internationell adoption, identitet, anknytning och hälsa, varefter ändamålsenliga artiklar valdes ut. Sökorden hade ett väldigt brett spann, vilket gav flera resultat som inte hade någon större relevans för själva studiens inriktning.

4. RESULTAT OCH ANALYS

Det inhämtade materialet utgörs av intervjuer med tre respondenter i åldern 30-40 år. De som medverkat i intervjuerna återges med fiktiva namn samt att de kommer från Colombia respektive Sydkorea. Anledningen är att ändå skapa en utgångspunkt i berättelserna som här blivit geografisk. Det teoretiska underlaget utgörs här av Symbolisk interaktionism.

3.1 Identitetsutveckling och hälsa

Samtliga respondenter blev adopterade från 3 månader till 1,5 års ålder, det finns följaktligen inga konkreta minnesbilder av vare sig födelselandet eller tiden innan samt under adoptionen. De adopterade barnen har varit beroende av att anhöriga återgett berättelser från adoptionssammanhangen. En respondent med det fiktiva namnet Linda återger med hjälp av en hypnosterapeut hur den första tiden kan ha sett ut:

„Det som kom fram var att jag befann mig helt plötsligt i en stor vit sal med massa sådana här tomma spjålsängar och kala vita väggar och bara fönster uppe vid liksom upp mot taket till. Och så ser man ut kala grenar på utsidan som från träd som står och vajar i vinden. Och jag hon bytte liksom perspektiv och så här tittar ner på dig själv och det jag såg en liten bebis som låg där och bara grät och grät och grät och grät så att det är liksom allt jag har. Men och jag vet ju som sagt inte hur mycket som är sant av det, men men det är ju min syn och min känsla av det hela, att jag kände mig väldigt, väldigt övergiven och ensam där på barnhemmet helt enkelt.” **Linda**

Barnet har en vilja att interagera med människor runtomkring sig, vilket blir en kommunikation som tar sin början och givetvis kommer utvecklas genom tid. Det viktiga är dock att vi verkligen är sociala varelser från väldigt tidigt i våran utveckling. Även om man säger att barnet endast tar efter den vuxna individen så blir ändå resultatet att det sker en interaktion med den vuxne.²⁰ När en biologisk mor lämnar ett spädbarn, resulterar detta i ett psykologiskt trauma som skapar vad som kallas för ett "initialt sår". Inom varje adopterad individ finns det således en känsla av att vara övergiven. Flera studier har undersökt hur denna typ av sår kan leda till bestående problem i relationer för den adopterade, eftersom anknytningen med den biologiska mamman bryts. Traumat från den första separationen och eventuella osäkerheter eller begränsningar när det kommer till att bygga upp förtroende, tillsammans med rädslan för återkommande övergivande samt andra erfarenheter knutna till adoption är något som allvarligt kan påverka utvecklingen av sunda, trygga och intima relationer.⁷

Samtliga respondenter informerar om att de alltid har haft vetskap om att de är adopterade, det har inte varit ett känsligt ämne för någon av de adopterades familjer att prata om. Samtliga har varit välvilligt inställda och öppna med adoptionsförfarandet i förhållande till den adopterade. Robert och Linda har liknande erfarenheter av att de har haft ett socialt nätverk runtomkring sig med vänner och arbetskamrater samt att båda två har haft ett adopterat syskon. Lukas däremot berättar att han varit väldigt ensam och inte rört sig i kretsar där han har kunnat prata om sin adoption, inte heller med sitt adoptivsyskon. Under hans vuxna liv så har han inte heller haft någon att diskutera de här frågorna med, utan känt sig väldigt ensam.

”Så ur aspekten att kunna prata med någon annan person så får jag nog säga att jag har varit ganska ensam faktiskt. Inte rört mig i några kretsar kring andra adopterade fören på senare år.”

Lukas

Socialt stöd är ett begrepp som syftar på tillgången till hjälp och omtanke från individer i ens krets, såsom familj, vänner och kamratgrupper. Detta har visat sig vara avgörande för känslan av välbefinnande hos personer som blivit adopterade.¹⁹

Den omgivning som en adoptivfamilj tillhandahåller är avgörande för barnets kapacitet att övervinna de negativa följderna av en utmanande tidig barndom. En familjemiljö med positiva egenskaper, såsom stabilitet, trygg anknytning hos föräldrar samt ett föräldraskap präglad av värme och empati, bidrar väsentligt till att stärka barnets möjlighet att återskapa normala utvecklingsmönster.²

När det kommer till respondenternas upplevelse av mobbning i relation till utseende och adoption så är den sammantagna bilden att det inte förekommer mobbning i någon längre grad. Det har endast förekommit ett fåtal situationer för Linda, Lukas och Robert där de har blivit utsatta för enskilda incidenter. Linda nämner exempelvis att hon har fått kommentarer om sitt utseende och blivit kallad kines medan Lukas nämner att han blivit mobbad ett par gånger av en och samma person. Robert beskriver också att även han har upplevt enstaka trakasserier, men inte under någon längre tid. Samtidigt så berättar han om sin uppväxt på 90-talet som var i en miljö där det inte fanns så många utrikesfödda, jämfört med idag.

”Men sen så är jag uppväxt i en miljö där under nittioalet där det inte var så många med utländskt påbrå heller, så då var man väl lite annorlunda. Det spelar ju också in, idag ser ju skolsituationen helt annorlunda ut.”

Robert

Mobbning är något som kan drabba vem som helst, för vilken anledning som helst. Det faktum att en individ är adopterad behöver inte alls innebära att det ger en grund till mobbning, som enskild orsak. Internationellt adopterade utsätts inte för någon större grad av mobbning i jämförelse med den övriga inhemska populationen. Det finns dock en risk för adopterade att bli distanserade från andra barn i skolgrupperna på grund av att den adopterade särskiljer sig med sitt utseende och bakgrund.⁶

Vad det gäller den mentala hälsan så beskriver Linda och Robert att de inte blivit påverkade i någon stor grad i förhållande till sin adoption. Robert kopplar samman sin mentala hälsa med sin identitetsbildning och tar upp att det alltid har varit väldigt naturligt och okomplicerat att förhålla sig till sin adoptionshistoria. Han uttrycker vidare att han inte känt behov av att gå djupare in i att han skulle vara adopterad. Linda beskriver sitt mående som problematiskt men sammankopplar inte sin mentala hälsa med adoptionen utan det har berott på andra orsaker. Lukas däremot förklarar att hans mentala hälsa har blivit väldigt negativt påverkad på grund av sin adoption. Många tankar och funderingar har handlat om identitet och samhörighet med anhöriga samt människor i hans omgivning.

”Ja om man tänker idag så påverkar väl ganska mycket faktiskt, mycket mer nu än vad det gjorde när jag växte upp faktiskt för att det beror på att man kanske med åldern också har börjat tänka mycket mer på kring sitt ursprung och kring identitet och kring samhörighet.”

Lukas

Det finns en risk för att uppleva mentala svårigheter bland internationellt adopterade, men samtidigt så är den bilden att de flesta individerna inte har problem av den här karaktären. Så trots en tuff start i livet så uppvisar ändå majoriteten en stark personlig motståndskraft och styrka i att hantera svåra upplevelser tidigt i livet.⁵

På den avslutande frågan om intervjupersonen önskar tillägga någonting så svarar Lukas att mycket handlar om identitet och samhörighet och att det är frågor som man behöver belysa. Han nämner även att skillnader i personligheter, intressen och karaktär även kan skilja sig åt i biologiska familjekonstellationer.

3.2 Det svenska samhällets påverkan

Två respondenter med de fiktiva namnen Robert och Linda berättar att de identifierar sig som svenskar, de har inga andra referenspunkter. Utseendemässigt skiljer dom sig naturligtvis åt från sina adoptivfamiljer men identifikationen bottnar i en svensk tillhörighet och att de känner sig som svenskar i förhållande till kulturen, språket och uppförandekoder. Den tredje respondenten med det fiktiva namnet Lukas uppger att han i mångt och mycket känner sig som svensk men att det finns någonting annat i hans personlighet och temperament som han känner kommer ifrån hans biologiska arv.

„När jag har blivit äldre så har jag identifierat mig efter att jag har ett annat ursprung än svenskt och att det någonstans reflekterar min personlighet. Det att jag har mycket mer temperament än mina föräldrar.“

Lukas

Enligt social identitetsteori sammankopplar en individ sin identitet i olika grupper. Det handlar alltså om en typ av självkategorisering, vilket innebär att personen kategoriserar sig själv inom en specifik kategori eller grupp, till exempel en viss nationell tillhörighetskänsla. Det handlar ytterst om att jaget skapar en identitet. (Trots och Levin, 2018) Att växa upp som adopterad innebär att navigera relationerna med både biologiska och adoptivföräldrar, samt hantera avsaknaden av information kring sina biologiska rötter. Dessa aspekter bidrar till en större öppenhet i processen att förstå sig själv som individ.¹⁵

Robert och Lukas uppger att bland svenskar har det inte funnits någon attitydförändring att tala om gentemot adopterade. Lukas anser i tillägg att det snarare är en fördel att medmänniskor runt honom kopplar ihop hans utländska utseende med att han faktiskt är adopterad. Vilket mer skapar ett lugn i definitionen av hans svenska identitet. Linda anser att det finns en attitydförändring bland invandrare på grund av att de inte verkar förstå eller ta till sig företeelsen adoption. Bland svenskar däremot upplever hon att det inte är speciellt stigmatiserat. När det gäller frågan om att bli ifrågasatt som svensk så upplever Robert en liknande känsla som Linda i det att svenskar besitter en större kulturell acceptans. Han upplever också att det är mer av ett stigma bland invandrare då förekomsten av adopterade i andra länder inte är lika förekommande som i Sverige. Vidare är det hans uppfattning att det känns mer accepterat med adoption i den svenska kulturen än i andra länder.

”Men hos utlänningar så har jag nog känt att ja, dom vet inte riktigt. Ska de prata svenska med mig eller ska han prata engelska?”

Robert

Den generaliserande andra utgörs av det befintliga samhället som formar det egna jaget hos individen ifråga. Återkopplingen hos personen är att åsikter och normer som utgår från samhället, skapar ett perspektiv på uppförandekoder. Vilket skapar en medvetenhet hur andra ser på den individuella person som jaget utgör. Människor lever tillsammans i formationer som bildar grupper. Poängen med grupperna är att de skapar en känsla av enhet samt att var och en utgår från sig själv som enhet. Att tillhöra en specifik grupp skapar förväntningar på individen, att agera på ett visst sätt i en given situation.²⁰ Det finns en risk för adopterade att inte bli erkända av gruppen, på grund av ett annorlunda utseende. Vilket kan skapa en grund för rasistiska yttringar och upplevelsen hos adopterade kan följaktligen bli att känna sig exkluderade från samhället.²³

Linda upplever svårigheter kopplat till utseende och språket, där andra människor verkar ha förutfattade meningar i huruvida hon kan prata svenska eller inte. Även frågan om hon trivs i Sverige har kommit på tal, varav hon replikerat med samma fråga.

”Det är bara sånadär smågrejer, folk som börjar prata med mig på engelska för att dom tror att jag inte kan svenska och så svarar jag på svenska och dom fortsätter prata med mig på engelska. Och folk som frågar hur jag trivs i Sverige och man bara svarar ja och hur trivs du själv?”

Linda

Orden som vi uttrycker bildar vårt språk, vilket tydligast utgör symboler som vi använder i vår kommunikation med varandra. Det viktiga är förståelsen mellan individer, att vi menar och åsyftar samma saker när vi pratar med varandra.²⁰ I den symboliska interaktionismens kärna ligger konceptet att individer kommunicerar med varandra genom språk och betydelsefulla symboler. Detta perspektiv fokuserar mindre på hur gemensamma sociala institutioner formar och påverkar individers beteende.²⁴

På den avslutande frågan om det finns något ytterligare Robert önskar tillägga så tar han upp miljön där man växer upp som en faktor för identitet och acceptans. En storstad som han själv kommer ifrån underlättar högst troligt i att begränsa känslan av utanförskap jämfört om man bor i ett mindre samhälle på landsbygden. Han beskriver även vidare att socioekonomiska förhållanden kan spela roll för personlig utveckling och möjligheten att må så bra som möjligt.

3.3 Den biologiska härkomsten och rötternas betydelse

Samtliga respondenter har reflekterat över hur deras tillvaro skulle ha sett ut om de hade varit kvar och vuxit upp i sitt födelseland. Linda berättar att hon var kraftigt undernärd samt fick åka in akut till sjukhus vid ankomst till Sverige, på grund av att den näringsrika vällingen blev för mycket i hennes undernärd tillstånd. Så hon resonerar vidare att hon troligen inte hade levt idag om hon varit kvar i Sydkorea. Robert beskriver att han troligen kom från fattiga förhållanden och hade varit bonde idag om han varit kvar i Korea. Han tar även upp en tanke om att han troligen hade varit äldst istället för yngst i syskonskaran, då föräldrarna högst troligt fått barn i tidig ålder.

Lukas beskriver att han absolut haft funderingar på hur det hade sett ut om han levte kvar i Colombia. Han beskriver att han kom från barnhem och att framtidsutsikterna troligen var högst oklara.

„Jag har väl kanske inte föreställt mig att jag skulle haft ett bättre liv socioekonomiskt eller ur andra aspekter så att säga i Colombia än i Sverige. Däremot har tankarna absolut funnits på skillnaderna. “

Lukas

Meads tidsbegrepp innebär att diskussionen handlar om att åter uppleva dåtid. Det kommer då att bli fråga om en upptäcktsresa som går ut på att försöka finna en inblick i hur det var då. Poängen är att försöka koppla ihop en historia som i sig inte är kopplad till adoptionen samt individens nuvarande situation. En historia som aldrig blev av på grund av separata skeenden.²⁰ Att förena sitt förflutna med nuet och framtiden är en vanlig del av den personliga utvecklingen. För adopterade individer kan dock bristen på insikt och kunskap om deras egen bakgrund skapa tomrum som hindrar dem från att konstruera en sammanhängande livsberättelse.¹⁸

Både Linda och Lukas har reflekterat över att de är adopterade. Linda går dock inte omkring och tänker på det så mycket, utan mer i relation till när andra i hennes omgivning tar upp adoptionen samt vad den har inneburit. Referensramarna är tämligen obefintliga i förhållande till hur det skulle vara att inte vara adopterad.

”Det är lite som att fråga en blind hur det är att vara blind. För att de har alltid varit så alltså om de är födda blinda, liksom man lever i den verkligheten man lever i. Man kan inte jämföra det med någonting som man inte känner till.”

Linda

Robert berättar att han inte känt behov av att reflektera i frågan medan Lukas beskriver att han mer i vuxen ålder kommit att tänka på det faktum att han är adopterad. Han berättar vidare att hans ansats bottenar i de skillnader han upplever såväl mellan sig själv och sina adoptivföräldrar samt samhället i stort. Lukas tar även upp det faktum att han inte umgåtts så mycket med andra adopterade samt att han känner att han utmärker sig i förhållande till sin omgivande miljö. Han har även bytt namn till ett annat som mer antyder var han härstammar från.

”Det har blivit en trygghet att identifiera mig mer och mer med mitt ursprungsland. Den rättfärdigar någonstans mitt utseende och kanske också min personlighet på något sätt.”

Robert

Det är en definitionsfråga som avgör vilket beteende vi väljer att använda oss av. Hur vi definierar situationen avgör vilket vägval vi väljer framledes. Det handlar om en kontinuerlig process, vilket innebär att vi omdefinierar situationen vi hanterar på olika sätt. Det här är ett sätt för oss att finna nya lösningar och angreppssätt.²⁰ Den som är adopterad och har ett utseende som tyder på att man har fötts i en annan del av världen står inför fler komplexa aspekter när det gäller att söka svar på sin identitet jämfört med dem som växer upp hos sina biologiska föräldrar med ursprung i majoritetskulturen. Denna person navigerar mellan två familjer, den biologiska, där rötterna finns och den adoptivfamilj vars miljö de utvecklas inom.²

Linda och Lukas har haft tankar på att finna sin biologiska familj men egentligen inte realiserat dom tankarna i verkligheten. Robert har däremot inte känt något behov alls att närma sig den frågeställningen, då han känner att hans behov redan är tillgodosedda med befintliga relationer. Linda har resonerat i att det skulle finnas en risk att bli utnyttjad från den biologiska familjens håll, då de eventuellt skulle kunna tro att hennes familj är rikare samt att de skulle ha rätt att ta del av det.

”Lite både och skulle jag säga, så ja jag har väl haft ett intresse av att ta reda på dom. Sen är jag inte säker på att jag skulle vilja kontakta dem även om jag fick veta vem dom var.”

Linda

Den globala efterfrågan på tjänster som underlättar sökandet efter ursprung i samband med adoption ökat betydligt. Som svar på detta har flera stater och organisationer implementerat så kallade "familjemedling" eller återföreningstjänster, vilka fungerar som en länk mellan de olika aktörerna inom adoptionssläktens nätverk. Dessa processer har blivit så viktiga att International Social Service har utgivit en handbok avsedd att vägleda transnationellt adopterade i de potentiella utmaningar och risker de kan möta när de väljer att utforska sitt ursprung. Handboken omfattar även centrala frågor som bör övervägas både av dem själva samt av berörda myndigheter eller adoptionsbyråer.²⁵

Linda uttrycker ett intresse för sitt ursprungsland och känner att hon skulle vilja ta reda på mer. Dock känner hon inte att det är ett måste bara för att hon kommer från just det landet. Det bottenar mer i ett intresse för andra människor och kulturer. Robert har också uttryckt en nyfikenhet, där det finns en känsla av stolthet samt möjligheten att få lov att identifiera sig med två kulturer. Lukas däremot känner inte riktigt en så stark koppling då han uttrycker att han vet för lite om såväl människorna samt kulturen i Colombia. Han känner att han behöver få reda på mer i anslutning till sitt födelseland.

”Ja, men man har ju varit nyfiken. Det är klart och sådär lite stolthet får man väl ändå känna såhär. Man är svensk och ser man någonting mer så har man alltid kunnat hålla på två lag i fotboll till exempel och försöka lära sig om två olika matkulturer och så vidare. Så det det finns nog där.”

Robert

Samhället och de tillhörande individerna ska studeras utifrån en föreställningsvärld. Det handlar inte om att direkt lära känna individer i en folkgrupp, utan istället handlar det om den föreställning vi skapar om det vi vill lära känna. Innebörden blir att människor i vår periferi inte existerar inför oss på annat sätt än som en föreställningsvärld. Hur vi definierar situation och den här föreställningsvärlden är en dynamisk process i konstant förändring.²⁰

På den avslutande frågan om det finns något ytterligare Linda önskar tillägga så tar hon upp en önskan om att få se miljön och kulturen där hon har sina biologiska rötter. Kanske inte specifikt träffa anhöriga utan mer få en känsla av landet. Hon uttrycker dock en nyfikenhet av att söka upp sina biologiska syskon eller släktingar med hjälp av DNA-test om det skulle finnas en möjlighet.

5. DISKUSSION

Studien syftar till att undersöka och få en inblick i hur adoption skildras i Sveriges lagtexter samt hur adopterade ser på sin situation i förhållande till identitet, hälsa och interaktionen med andra människor. I svensk lag som inkluderar FN:s barnkonvention, finns det ett gott skydd för framförallt barnen som utgör en utsatt grupp som inte kan göra sin röst hörd.¹ Det är positivt att lagen även riktar in sig mot adoptivföräldrarna och deras ansvar samt åtaganden i processen. Det är en betydelsefull och långtgående insats att adoptera ett barn, där föräldraperspektivet inte tas upp i större grad i den här studien. Det skulle vara intressant att göra en undersökning som tar avstamp i föräldrarnas roll och erfarenheter, då de är så viktiga nyckelpersoner för barnets mående och utveckling. De flesta lagar och bestämmelser handlar om tiden inför och under adoptionen men skulle möjligen behöva utvecklas i hänseende till tiden då barnet anlät till familjen. Det skulle vara av godo om föräldrarna till exempel hade rätt till kontinuerlig information och guidning i vilka behov som kan uppstå i förhållande till att hantera identitet och samhörighet.

Ambitionen har varit att få en inblick i utvalda respondenters personliga erfarenheter, tankar och slutsatser. Att identiteten formas genom relationer där en självbild byggs upp efter hur individen känner en tillhörighet och anknytning framförallt till sin familj och nära omgivning. En stor del i byggandet av identiteten är kopplat till utseende, där adopterade oftast har en annan hudfärg och andra drag än sina föräldrar och övriga anhöriga.¹⁸ Flera respondenter konstaterar att de har känt sig annorlunda i olika sammanhang som exempelvis skolan och samhället i stort. Det står klart att adoptionen påverkar identiteten på olika sätt, där man dock inte får glömma att adoptionen inte behöver vara den största nämnaren. Respondenterna är helt olika individer och reagerar samt känner och tänker olika gällande synen på sig själva och sin omgivning. Det finns adopterade som är väldigt trygga i sig själva och som identifierar sig i väldigt stor grad som svenskar. Det är inte svartvitt när det kommer till hur man identifierar sig själv och förhåller sig gentemot sitt adoptivland respektive ursprungsland. Samtliga respondenter ser på det svenska språket som sitt modersmål, där att kunna hantera språket är en viktig del i att kunna identifiera sig själv som svensk. I tillägg så har intervjupersonerna alla nycklar i form av beteendekoder och kulturell anknytning till Sverige. Att forma sig en identitet är en komplicerad process för alla, att vara adopterad medför ytterligare komplicerande faktorer som till exempel att ha såväl biologiska föräldrar som adoptivföräldrar. Att behöva förhålla sig till sitt eget biologiska ursprung.¹⁵ Ytterligare en viktig komponent i identitetsskapandet är att samtliga intervjuade individer uppger att deras adoptivfamiljer varit öppna och stöttande i frågor och funderingar rörande adoptionen, vilket ytterligare stärker skapandet av identiteten. Det finns en vilja att tidigt interagera med vuxna i sin omgivning, där mycket av interaktionen mer kan visas som ett härmande men det mynnar ändå ut i olika former av interaktion, vilket bidrar till att bygga upp en identitet.²⁰

Genomförda studier i anslutning till adopterades hälsa och utsatthetsgrad för mobbning ger vid hand att adopterade löper större risk att bli utsatta för psykisk ohälsa.^{5,6} I den här intervjubaserade studien var det bara en av tre respondenter som gav uttryck för att personen hade upplevda problem med sin mentala hälsa. En slutsats som troligen hade gett ett annat resultat med betydligt fler respondenter i undersökningen. Vad det gäller mobbning så stämmer resultatet bättre överens då samtliga har upplevt någon form av trakasserier mest relaterat till utseende och inte till deras status som adopterade.

I det svenska samhället så framgår det tydligt att synen på adopterade bland svenska medborgare är naturlig och avslappnad, det finns inget direkt stigma att tala om. Det är mer utbrett bland invandrare i Sverige att det finns en svårighet i att ta till sig eller förstå begreppet adoption och vad det innebär. Social identitetsteori syftar på att individen själv skapar en tillhörighet till en viss grupp, som till exempel att själv tillhöra en svensk nationskänsla.²⁰ En ytterligare intressant aspekt som en av respondenterna tog upp var huruvida den adopterade påverkas av var man bor och under vilka förutsättningar. En storstad skänker mer anonymitet och större acceptans för olikheter än en mindre by på landsbygden. Även de ekonomiska förutsättningarna kan spela in i bemärkelsen hur resursstark familjen och den närmaste omgivningen är. Pengar är ett verktyg som kan möjliggöra olika typer av utveckling. I den här studien hittades ingen tydlig forskning i anknytning till det ämnet, vilket hade varit intressant att forskat vidare på och funnit mer underlag om det överensstämmer med verkligheten.

Det faller sig naturligt att samtliga respondenter har reflekterat över sitt födelseland och om de hade varit kvar där, hur deras liv hade sett ut då. Det finns en samsyn hos respondenterna att det högst troligt hade varit en tillvaro som hade inneburit betydligt tuffare och svårare omständigheter än i Sverige. Tankar och funderingar om olika aspekter av adoptionen är något som intervjupersonerna förklarar uppkommer först i vuxen ålder. Samtidigt förklarar en respondent att det inte är lätt att jämföra olika livsbetingelser med någonting som man egentligen inte har någon verklig kunskap och insikt om. Meads tidsbegrepp förklarar att det blir en återkopplande äventyrlig resa i tanke och sinne, det handlar om att försöka återskapa en berättelse om ett perspektiv i en dåtid. Samtidigt som berättelsen inte är sammanlänkad med adoptionshistorien. I förhållande till varandra helt separata skeenden som inte har någon direkt koppling till varandra.²⁰

Att vara adopterad innebär att det finns egenskaper och olika beteendemönster till exempel temperament som en respondent förklarar skiljer sig markant från adoptivföräldrarnas karaktär. Att förstå sig själv och dom delarna i personligheten som är biologiskt nedärvda från familjemedlemmar som den adopterade inte känner, men som ändå finns i personligheten kan skapa en känsla av tillhörighet till någonting okänt och främmande som ändå innebär en dragningskraft för den adopterade. Det är något som flera av respondenterna ger uttryck för. En av de intervjuade personerna har i tillägg gjort ett namnbyte för att skapa en tydlighet både inför sig själv som för andra om sitt ursprung. Det kan finnas någonting genuint fint i att faktiskt få känna en stolthet över sina rötter och att det kan ge värdefulla insikter och självkänsla i att se och värdera en dualistisk tillhörighet.

LITTERATURFÖRTECKNING

- 1) Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter [Internet]. Riksdagen.se. [cited 2025 May 7]. Available from: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197/
- 2) Hjern A, Vinnerljung B. Hälsa och sociala livsvillkor hos internationellt adopterade i vuxen ålder [Internet]. Mfof.se. [cited 2025 May 7]. Available from: https://www.mfof.se/download/18.7c267bb719379bee5766ed4/1655102386146/Forskningsrapport%20-%20HC3%A4lsa%20och%20sociala%20livsvillkor%20hos%20internationellt%20adopterade_220608.pdf
- 3) Wissö T, Johansson H, Höjer I. What is a family? Constructions of family and parenting after a custody transfer from birth parents to foster parents. Child Fam Soc Work [Internet]. 2019;24(1):9–16. Available from: <http://dx.doi.org/10.1111/cfs.12475>
- 4) Dalgaard NT, Filges T, Viinholt BCA, Pontoppidan M. Parenting interventions to support parent/child attachment and psychosocial adjustment in foster and adoptive parents and children: A systematic review. Campbell Systematic Reviews. 2022 Mar;18(1)
- 5) Askeland KG, Hysing M, Aarø LE, Tell GS, Sivertsen B. Mental health problems and resilience in international adoptees: Results from a population-based study of Norwegian adolescents aged 16-19 years. J Adolesc [Internet]. 2015;44(1):48–56. Available from: <https://sci-hub.red/https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0140197115001311>
- 6) Paniagua C, Moreno C, Sánchez-Queija I, Rivera FJ. Bullying and its Influence on Well-Being in Adopted Adolescents. J Child Fam Stud [Internet]. 2020;29(9):2463–71. Available from: <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-020-01782-6>
- 7) Field J. How adoption affects the experience of adult intimate relationships and parenthood - A systematic review [Internet]. Researchgate.net. 2018 [cited 2025 May 7]. Available from: https://www.researchgate.net/publication/356784186_How_adoption_affects_the_experience_of_adult_intimate_relationships_and_parenthood_-_A_systematic_review
- 8) Riksdagen.se. [cited 2025 May 7]. Available from: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381/#K4
- 9) Läs hela barnkonventionen [Internet]. Unicef.se. [cited 2025 May 7]. Available from: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

- 10) Lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling [Internet]. Riksdagen.se. [cited 2025 May 7]. Available from: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1997192-om-internationell_sfs-1997-192/
- 11) Modernare adoptionsregler (Proposition 2017/18:121) [Internet]. Riksdagen.se. [cited 2025 May 7]. Available from: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/modernare-adoptionsregler_h503121/
- 12) Regeringen.se. [cited 2025 May 7]. Available from: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/lagratsremiss/2017/12/modernare-adoptionsregler/>
- 13) Elovainio M, Raaska H, Sinkkonen J, Mäkipää S, Lapinleimu H. Associations between attachment-related symptoms and later psychological problems among international adoptees: results from the FinAdo study. *Scand J Psychol* [Internet]. 2015;56(1):53–61. Available from: <http://dx.doi.org/10.1111/sjop.12174>
- 14) Balding C, Feng Y, Atashband A. Who wants to adopt and who wants to be adopted: a sample of American families and sub-Saharan African orphans. *Health Policy Plan* [Internet]. 2015;30(10):1320–33. Available from: <http://dx.doi.org/10.1093/heapol/czv002>
- 15) Henze-Pedersen S. Known and unknown identities: Openness and identity as experienced by adult adoptees. *Adopt Q* [Internet]. 2019;22(2):135–56. Available from: <http://dx.doi.org/10.1080/10926755.2019.1625834>
- 16) Mohanty J. Ethnic identity and psychological well-being of international transracial adoptees: A curvilinear relationship: Ethnic identity and psychological well-being. *New Dir Child Adolesc Dev* [Internet]. 2015;2015(150):33–45. Available from: <http://dx.doi.org/10.1002/cad.20117>
- 17) Brodzinsky D, Gunnar M, Palacios J. Adoption and trauma: Risks, recovery, and the lived experience of adoption. *Child Abuse Negl* [Internet]. 2022;130(Pt 2):105309. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105309>
- 18) Godon-Decoteau D, Ramsey PG. Positive and negative aspects of transracial adoption: An exploratory study from Korean transracial adoptees' perspectives. *Adopt Q* [Internet]. 2018;21(1):17–40. Available from: <http://dx.doi.org/10.1080/10926755.2017.1387209>
- 19) Ahn J. Effects of negative adoptee experiences and mediation of attitudes toward adoption on life satisfaction among international adoptees from South Korea. *Asian Soc Work Pol Rev* [Internet]. 2020;14(3):222–34. Available from: <http://dx.doi.org/10.1111/aswp.12211>
- 20) Trost J, Levin I. Att förstå vardagen - Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism. Lund, Sweden: Studentlitteratur; 2018.

- 21) Ahrne G, Svensson P. Handbok i kvalitativa metoder. Stockholm: Liber; 2022.
- 22) Henricson M. Vetenskaplig teori och metod, från idé till examination inom omvårdnad. Lund, Sweden: Studentlitteratur; 2017.
- 23) Liodden TM, Leirvik MS. A lonely position. Misrecognition and belonging among international adoptees in Norway. *Adopt Q* [Internet]. 2024;1–23. Available from: <http://dx.doi.org/10.1080/10926755.2024.2378694>
- 24) Carter MJ, Fuller C. Symbols, meaning, and action: The past, present, and future of symbolic interactionism. *Curr Sociol* [Internet]. 2016;64(6):931–61. Available from: <http://dx.doi.org/10.1177/0011392116638396>
- 25) Salvo Agoglia I, Marre D. Children forever: The search for origins among Chilean adults who were adopted. *Child Fam Soc Work* [Internet]. 2020;25(1):127–34. Available from: <http://dx.doi.org/10.1111/cfs.12666>

BILAGOR

Del 1 Den adopterades bakgrundshistoria

- 1) Kan du återge lite om din adoptionshistoria
 - Hur gammal var du när adoptionen av dig ägde rum?
 - Vilket land adopterades du från?
- 2) Har du fått din adoptionshistorik återgiven?
 - Vem har återgivit berättelsen för dig?
 - Minns du något från tiden när du adopterades?
- 3) Vad är din upplevelse av hur och på vilket sätt som din adoptivfamilj pratat eller diskuterat din adoption?
 - I hur stor grad upplever du en öppenhet och har det funnits en acceptans i anslutning till din adoption som samtalsämne?
- 4) Vid vilken tidpunkt i ditt liv blev du medveten om att du var adopterad?

Del 2 Adoption, identitet och hälsa

- 5) I hur stor grad identifierar du dig som svensk eller känner du att du definierar dig med ditt födelseland? Identifierar du dig med bägge länderna? Har du funderat på varför det kommer sig hos dig?
- 6) Har du varit omgiven av andra internationellt adopterade personer eller har du varit ensam i din roll som adopterad? Hur har du upplevt din situation?
- 7) Har du upplevt en attitydförändring i uppfattningen av dig hos din omgivning när de fått insikt i att du är adopterad?
- 8) Har du burit på tankar och funderingar i hur din tillvaro skulle sett ut om du varit stadigvarande bosatt i landet där du har dina biologiska rötter?
- 9) I hur stor grad reflekterar du om att du är adopterad och hur känner du i det?
- 10) Har du gjort en ansats mot att finna din biologiska familj eller inte eftersökt dem? Hur tänker och känner du i förhållande till det och vad fick dig att ta eller inte ta det steget?
- 11) Har du blivit utsatt för mobbning på grund av ditt utseende eller på grund av adoptionen i sig och i så fall i hur stor grad?
- 12) Hur har adoptionen påverkat din mentala hälsa och ditt välbefinnande?

Del 3 Kultur samt interaktion med andra människor i samhället

- 13) Har du någon gång upplevt att du blivit ifrågasatt som en svensk bland andra medborgare?
- 14) Har du någon gång upplevt att du blivit särbehandlad på grund av att du är adopterad?
- 15) Känner du en tillhörighet med ditt ursprung och kultur från ditt födelseland?
- 16) Vad är din personliga upplevelse av att vara adopterad i det samhälle där du lever och verkar?

Avslutningsvis

- 17) Har du några andra tankar och funderingar, något som du vill tillägga?